

Perheen kanssa teatterissa. Lapsuudenperheen ylläpitäminen yhteisellä teatterin kulutuksella

Jani Varpa

ABSTRAKTI

Tässä artikkelissa tarkastellaan teatterissa käymistä vanhempien ja heidän aikuisten lastensa yhteisenä ajanvietteenä. Ydinperheen rooli on nyky-yhteiskunnassa entistä keskeisempi, mikä näkyy muun muassa julkisilla paikoilla tapahtuvassa perheen yhteisessä kulutuksessa. Tällaisen yhteisen kulutuksen voidaan nähdä ylläpitävän perhettä myös silloin, kun perheenjäsenet asuvat eri kodeissa. Artikkelissa tarkastellaan teatterissa käymistä vapaa-ajan viettönä ja kulutuksen muotona laadullisin menetelmin. Tutkimus keskittyy perheen elämänvaiheeseen, jossa perheen aikuiset lapset ovat jo muuttaneet kotoaan, mutta jossa lapsuudenperhettä pidetään yllä yhteisellä vapaa-ajan kulutuksella. Tulokset kertovat sekä perheen uusintamisesta yhteisen teatterissa käymisen avulla että perheen merkityksestä teatterissa käymisen käytännöissä. Sidos lapsuudenperheeseen ilmenee siinä, että aikuistuttuaankin jotkut haluavat mieluummin käydä teatterissa omien vanhempiensa ja sisarustensa kuin nykyisen perheensä kanssa. Tutkimuksen perusteella äidin rooli on keskeinen niin teatterissa käymisen aloitteentekijänä kuin koko perheen ylläpitäjänäkin.

Johdanto

Yhtenä postmodernin aikakauden tunnuspiirteenä on pidetty sitä, että perinteiset instituutiot ovat menettäneet otettaan yksilöllisyydelle ja yksilön valinnalle (Giddens, 1992; Beck, 1992). Tällaisena perinteisenä instituutiona voidaan pitää myös perhettä, jolla vielä agraariyhteiskunnassa oli merkittävä rooli maatalouden perustuessa pääasiassa perheen ja suvun väliseen yhteistyöhön (Durkheim, 1968; Jokinen & Saaristo, 2006; Tönnies, 2001). Vaikka maatalouden ja siinä yhteistyössä toimivan perheen merkitys saattaakin olla vähentynyt, myös perheen käsite elää ajassa. Siinä missä perhe on aiemmin ymmärretty laajasti käsittäen myös hieman etäisempiä sukulaisia, nykyään perheenä käsitetään pääosin niin sanottu vanhemmista ja yhden polven lapsista koostuva ydinperhe (Jallinoja, 2000, s. 188). Ajateltaessa perhettä tästä näkökulmasta sen merkityksen väheneminen ei ole enää itsestään selvää. Jallinoja (2006) puhuukin familistisesta käänteestä. Sillä hän tarkoittaa sitä, että ydinperhe on yhteiskunnallisessa keskustelussa noussut uudelleen keskiöön ja sen merkityksen voidaan näin ajatella jopa kasvaneen. Tämä perheen keskiöön nostaminen on näkynyt viime vuosikymmeninä paitsi julkisen keskustelun niin myös yhdessä vietetyn ajan määrän kasvuna (Jallinoja, 2009).

Perheen olemassaolon oikeutus on muuttunut samoin kuin se, ketä perheeseen lasketaan kuuluvaksi. Sekä Morgan (1996; 2011) että Jallinoja (2000) ovat muotoilleet perheestä aiempaa dynaamisemman määritelmän, jonka mukaan perhe ei enää ole olemassa pelkästään staattisena syntyperäisenä yksikkönä, vaan sitä rakennetaan jatkuvasti sellaisissa arkipäivän käytännöissä, jotka yleisesti käsitetään perheen toimintaan kuuluvaksi. Tällainen näkemys perheen jatkuvasta rakentumisesta ja muokkaamisesta synnyttää sillan perheen ja sen päivittäisen toiminnan keskinäiselle riippuvuudelle: Päivittäiset kulutuspäätökset ja perheenjäsenten kulutustottumukset eivät siis ole perheen näkökulmasta yhdentekeviä. Ne vaikuttavat merkittävästi siihen, millaiseksi kuva hyvästä perhe-elämästä muotoutuu, sekä siihen, missä ja miten perhettä tuotetaan.

Korkeakulttuuri on perinteisesti nähty legitiimiksi kulttuuriksi, jota kuluttavat erottuvat edukseen monien mittarien, kuten koulutuksen ja sosiaalisen pääoman avulla (Bourdieu, 1984; DiMaggio & Useem, 1978; Purhonen ym., 2014). Lasten sosiaalistaminen tällaisen kulttuurin kuluttajiksi voitaisiin siis nähdä osaksi ”hyvän vanhemmuuden” käytäntöä. Perheen näyttäytyminen kulttuurisena onkin yleensä ollut äitien tehtävä (Parsons, 1955a; 1955b). Henkilön kulttuurisen aktiivisuuden näkökulmasta vanhempien kulttuurinen aktiivisuus onkin nähty tärkeänä (Willekens & Lievens, 2016). Sosiaalistamisen lisäksi vapaa-ajan yhteisellä kulutuksella on tärkeä merkitys perheen ylläpitämisessä esimerkiksi perheen yhteisyyden tunteen tai kommunikaation lisääntymisenä (Palmer ym., 2007; Shaw & Dawson, 2001), kun perheenkeskeistä ”laatuaikaa” on saatu kiireiseen arkeen ulkoistamalla joitakin kotitöitä (Karsten ym., 2015) tai kun yhteinen ajanvietto on lisännyt keskinäistä luottamusta (Minahan & Huddleston, 2010; 2013).

Perheen ylläpitäminen jatkuu myös sen jälkeen, kun lapset ovat jo muuttaneet pois lapsuudenkodistaan. Tällöin lapsuudenperheen yhteisen vapaa-ajanvieton merkitys kasvaa, kun arkipäivää vietetään erillään mahdollisesti jo uusissa perheissä. Lapsuudenperheessä kehittyneen käytännöt kantavat perheyhteyttä myös tässä perheen elinkaaren uudessa vaiheessa. Tässä artikkelissa tarkastelen teatterissa käymistä perheen ylläpitämisen näkökulmasta tilanteessa, jossa perheen lapset ovat jo itsenäistyneet. Ensin käyn läpi aiempaa tutkimusta, joka liittyy perheeseen, sen kuluttajuuteen, sekä päätöksenteon jakautumiseen perheissä vapaa-ajan, erityisesti teatterin ja korkeakulttuurin kulutuksen, osalta. Tämän jälkeen kuvaan analyysini kehyksenä toimivat käytäntöjen teorit sekä käyttämäni haastatteluaineiston. Itse analyysi jakautuu kahteen lukuun, joista ensimmäisessä käsittelen teatterissa käymistä ylipäänsä perheen näkökulmasta ja sen jälkeen keskittyen erityisesti äitien rooliin teatterin kulutuksen liikkeellepanevana voimana. Lopulta johtopäätöksissä vedän yhteen keskeiset tulokset ja pohdin niiden merkitystä teatterin kulutukselle sekä perheyhteyden ylläpitämiselle tilanteessa, jossa perheen lapset ovat jo aikuistuneet ja muuttaneet omilleen.

Perheen ylläpitäminen käytäntönä

Perhettä on sosiologiassa pidetty yhtenä yhteiskunnan kulmakivenä. Erityisesti

yhdysvaltalainen Talcott Parsons (1952) on pitänyt perhettä tärkeänä niin lasten kuin vanhempienkin sosiaalistamisen ja yhteiskunnan jatkuvuuden turvaajana. Perinteinen suomalaisessakin yhteiskunnassa vallalla oleva perhekäsitys on lähtenyt rakenteellisesta ydinperheen käsitteestä, jossa äiti, isä ja lapset asuvat samassa taloudessa (Beck & Beck-Gernsheim, 1995, s. 147; Jallinoja, 2000, s. 188). Tämä varsin staattinen näkemys ei kuitenkaan ota huomioon perheeseen nykyään yhdistettäviä tekijöitä kuten ajallista ja paikallista liikkuvuutta (Finch, 2007). Morgan (1996) onkin hahmotellut perheen käsitettä perhekäytäntöjen kautta: Perhe ei tässä ymmärryksessä ole olemassa staattisena rakenteena. Se hahmotetaan arkipäivässä toistuvina perheeseen liittyvinä käytäntöinä, joiden kautta se uusintuu.

Perhe on käsitteenä sidoksissa muuhun yhteiskunnan kehitykseen (Beck, 1992; DeVault, 2000, Giddens, 1992). Toisinaan perheen on nähty vain reagoivan ympäröivän yhteiskunnan kehitykseen, kun taas toisinaan perhettä on pidetty yhtenä yhteiskunnallisen muutoksen ajureista (Smart & Neale, 1999, s. 4–5). Yksilöllisyyden noustua yhteiskunnan keskiöön perinteinen perheen asema on kuitenkin heikentynyt (Durkheim, 1968; Giddens, 1992) ja perhe itsessään muuttunut moninaisemmaksi ja joustavammaksi, kuten esimerkiksi avioerojen ja uusien perhetyyppien määrän kasvusta voidaan päätellä (Smart & Neale 1999, s. 10; Jallinoja, 2000). Tällainen perheen käsitteellinen joustavuus aiheuttaa sen, että haluttuja perhesuhteita voidaan pitää yllä yhteisen kulutuksen kautta, vaikka perhe olisikin esimerkiksi hajautunut eri paikkakunnille esimerkiksi töiden takia (Epp ym., 2014). Perheen yhteinen kulutus nouseekin merkittävänä esiin silloin, kun perhe nähdään toistuvien käytäntöjen tuloksena.

Ydinperheeseen liittyvässä kulutuskeskustelussa voidaan nähdä ainakin kolme erilaista keskustelua. Ensimmäinen liittyy lasten sosiaalistamiseen: perheen merkitystä lasten kuluttajaksi sosiaalistumisessa voidaan tuskin yliarvioida (John, 1999; van Hek & Kraaykamp, 2015; Minahan & Huddleston, 2010; 2013; Lachance & Choquette-Bernier, 2004; Neeley, 2005; Martens ym., 2004; Shaw & Dawson, 2001; Helve, 2009). Toinen keskustelu liittyy huoleen perheen selviytymisestä markkinataloudessa. Huolenpidon on perinteisesti nähty olevan perheen yhteisyyden keskiössä ja työelämän viedessä aikaa perinteiseltä kotona tapahtuvalta huolenpidolta perheyhteisyyden yllä pysyminen on aiheuttanut huolta (Thompson, 1996; Epp & Velagaleti, 2014). Kolmas keskustelu liittyy siihen, kuinka perhettä pidetään yllä kulutuksen avulla.

Yhteinen ostoksilla käyminen voidaan nähdä sekä äidin ja tyttären välisenä laatuaikana, että kasvatustilanteena, jossa äidin asenteet, ajatukset ja mieltymykset kuluttamiseen liittyen osittain siirtyvät seuraavalle sukupolvelle, joskaan vaikutus ei ole ainoastaan yksisuuntainen (Minahan & Huddleston, 2010; 2013; Moore ym., 2001). Nykypäivän ostoskeskukset tarjoavat kuitenkin tavanomaista shoppailua laajemmat mahdollisuudet elämyskokemuksiin (Haytko & Baker, 2004) ja toisinaan kauppakeskukset saattavat toimia enemmänkin äitien ja tyttärien yhteisen laatuajan näyttämönä pelkkien ostosmahdollisuuksien

tarjoamisen asemesta. Tällöin kauppakeskuksessa voidaan viettää runsaasti aikaa ilman varsinaisten ostosten tekoa (Minahan & Huddleston, 2010). Vaikka äitien merkitys kuluttajakasvatuksessa on kiistaton, myös perhettä kokonaisuutena voidaan pitää yllä kulutuksen avulla. Joidenkin toimintojen ulkoistamisella perhe voi pystyä keskittymään rajalliseen laatuaikaansa kokonaisvaltaisemmin. Näin esimerkiksi perheenä ulkona syöminen voi edistää paitsi perheen esittämistä muille (Finch, 2007), myös yhdessä oloa, kun ruuanlaittoon, tiskaamiseen ja kaupassa käyntiin kuluu vähemmän aikaa (Karsten ym., 2015). Myös tavaroilla on nähty olevan rooli perheyhteyden ylläpitämisessä ja kehittämisessä (Epp & Price, 2008). Yhdessä vietetty aika sekä annetut lahjat edistävät myös laajemman perheyhteisön kuten isovanhempien ja lastenlasten tuntemaa yhteyttä (Hebblethwaite & Norris, 2011; Hurdley, 2006).

Voidaan nähdä, että mainitsemani kolme keskustelua menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi lasten sosiaalistaminen kuluttajaksi vaatii vanhempien ja lasten yhteistä kulutusta ja toisaalta taas osan huolenpidosta siirtämisessä markkinoiden tehtäväksi voidaan paitsi huolestua perinteisten perheen tehtävien lipsumisesta toisten hoidettavaksi, niin myös saada ostettua arvokasta laatuaikaa perheen kesken näin ylläpitäen sitä.

Perhe teatterissa: äitien aloitteesta, lasten parhaaksi

Perhettä voidaan siis nähdä ylläpidettävän kulutuksen avulla. Perhe ei kuitenkaan ole yhtenäinen kulutusyksikkö, vaan kulutus ja siitä päättäminen jakaantuvat perheissä eri toimijoiden kesken. Perinteinen työnjako kotitaloudessa muuttuu hitaasti. Funktionalistit näkivät 1950-luvulla, että naisten tehtävä on ylläpitää perheen yhteisyyttä, kun taas miesten toiminta perheen ylläpitämisessä keskittyi kodin ulkopuolella toimimiseen (Parsons, 1955a; 1955b; Zelditch, 1955). Myöhemminkin naisten tehtäväksi on usein nähty ostaa ruokatarpeet (Pahl, 1989, s. 69–72; Zelizer, 1997, s. 64–65), kun taas miesten kulutus on painottunut autoon ja elektroniikkaan (Raijas & Wilska, 2008, s. 253). Tämä on looginen seuraus sille, että myös työnjako kodin piirissä noudattaa melko vakaasti samaa linjaa (Raijas & Varjonen, 2007). Päätöksistä vastaa siis enemmän se, jonka ”asiantuntemuksen piiriin” kulutuksen kohde kotitaloudessa kuuluu. Vapaa-ajan kustannuksiin puoliset osallistuvat nyky-Suomessa kuitenkin melko tasaisesti, vaikka kulttuuri on perinteisesti kuulunut enemmän naisten aktiivisuuteen (Raijas & Wilska, 2008, s. 253).

Naiset harrastavat korkeakulttuuria miehiä aktiivisemmin niin Suomessa kuin muuallakin (esim. Alasuutari, 2009; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Liikkanen, 1996; 2009). Sukupuolen merkitys korkeakulttuurin kulutuksen tekijänä on kuitenkin sivuutettu pitkään (DiMaggio, 2004). Bourdieulaisittain kulttuuripääoma on keskeinen länsimaisissa yhteiskunnissa, ja tästä syystä naisten suurempi kiinnostus korkeakulttuuriin on hieman ristiriidassa naisten yleisen yhteiskunnallisen aseman kanssa (Christin, 2012; Lagaert & Roose, 2018). Willekens ja Lievens (2016)

ovatkin huomanneet, että naisten osallistuminen kulttuuritapahtumiin laskee, kun kahden hengen työssäkävystä taloudesta siirrytään perheeseen, jossa on pieniä lapsia. Tämä voisi viitata siihen, että naisten vastatessa usein edelleen kodin ylläpidosta kulttuuriharrastuksiin käytettävä aika saattaa lasten syntyessä vähentyä (Green ym., 1990). Yhteiskunnan tasa-arvoisuuden rooli naisten korkeakulttuurin kulutuksessa onkin viime vuosina herättänyt tutkijoiden kiinnostusta (Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Katz-Gerro & Jæger, 2015; Lagaert & Roose, 2018).

Naisten rooli korkeakulttuurin kuluttajina vaikuttaa kiistattomalta, vaikka keskustelu ilmiön syistä jatkuu. Naiset paitsi kuluttavat itse enemmän korkeakulttuuria, niin saavat myös puolisonsa ja koko perheen yhdessä käymään teatterissa useammin (Upright, 2004; Purhonen ym., 2014, s. 254; 267; Helve, 2009). Naisten roolia koko perhettä kulttuurin pariin liikuttavana voimana on selitetty sillä, että naiset ovat miehiä enemmän vastuussa perheen näyttäytymisestä kulttuurisena (Bourdieu, 2001; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Collins, 1988). Tämä naisten aktiivisuus selittää osittain sen, miksi naiset vapaa-ajan kulujen jaon tasaisuudesta huolimatta tekevät pääosin päätökset teatterin kulutuksesta (Raijas & Wilska, 2008, s. 255).

Vanhemmilla on suuri merkitys lastensa kulttuuriselle aktiivisuudelle käytännön toiminnan kautta. Kotitalouksissa, joissa vanhemmat aktiivisesti kuluttavat korkeakulttuuria tai omistavat esimerkiksi soittimia, myös lapset ovat aktiivisempi samoilla alueilla (Kraaykamp & van Eijck, 2010). Myös suomalaisessa kontekstissa vanhempien aktiivisuudella on todettu olevan merkitystä (Hanifi, 2009). Jos seurataan bourdieulaisittain ajatusta siitä, että legitiimin kulttuurin kulutuksella kasvatetaan kulttuurista pääomaa, aktiivinen korkeakulttuurin kulutus yhdessä lasten kanssa voidaan nähdä hyvän vanhemmuuden kulmakivenä, jolla pyritään hankkimaan lapsille mahdollisimman hyvät eväät elämään paitsi koulutuksen, myös kulutuskäytäntöjen kautta.

Käytäntöjen teoriat korkeakulttuurin kulutuksen tutkimuksessa

Käytäntöjen teoriat ovat viime vuosina nousseet yhdeksi keskeiseksi teoriaperinteeksi kulutustutkimuksessa holistisen näkökulmansa ansiosta (Halkier & Jensen, 2011; Halkier ym., 2011). Teatterin kulutuksen kontekstissa kulutuksen holistinen ymmärtäminen laajentaa aiempaa kulttuurisosiologista tulkintakehystä. Aiemmin korkeakulttuurin kulutusta on analysoitu pääasiassa symbolisen kulutuksen ja distinktioiden näkökulmasta (esimerkiksi Alasuutari, 1997; Bourdieu, 1984; Peterson, 1992; Purhonen ym., 2014). Myös käytäntöteoreettisessa tulkinnassa on mahdollista ottaa makuasiat huomioon, mutta teatterin kulutus voidaan ymmärtää myös laajemmin erilaisten käytäntöjen risteyksenä. Hyödynnän tässä artikkelissa käytäntöjen teorioiden lähtökohtaa siitä, että käytäntöjen kantajan toiminta ei tapahdu täysin itsenäisenä päätöksentekona, mutta ei toisaalta myöskään täysin kulttuurin ja ympäristön sanelemana (Reckwitz 2002; Warde, 2005).

Käytännöt eivät ole staattisia ja muuttumattomia, mutta tietynlainen jatkuvuus on niille tyypillistä (Bourdieu, 1990). Toisin sanoen käytännöt elävät koko ajan ja uusia yhteyksiä muodostuu eri elementtien välille, mutta käytäntö kokonaisuutena on toistuva (Hui ym., 2016; Shove ym., 2012, s. 29–35). Tätä kautta on ymmärrettävissä myös tulkinta perheen uusintamisesta päivittäisen toiminnan avulla: Vanhemmat eivät toista lapsiaan teatteriin viedessään robotinomaisesti aiempaa käyttäytymistä, mutta eivät myöskään tee päätöksiään täysin itsenäisesti. Toimintaan vaikuttavat siis käytännöt, kuten käsitys hyvästä vanhemmuudesta sekä se, millaisiksi perheen käytännöt ovat aiemmin muodostuneet ja minkälaisia verkostoja ne muodostavat.

Aineisto ja menetelmät

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu kahdestatoista teemahaastattelusta, jotka on suoritettu keväällä ja kesällä 2017 pääkaupunkiseudulla asuvien Helsingin ruotsalaisessa teatterissa kävijöiden keskuudessa. Haastattelujen kokonaiskesto on noin kahdeksan tuntia. Yksittäisen haastattelun kesto vaihteli noin kahdenkymmenen kahden minuutin ja puolentoista tunnin välillä. Yksi mahdollinen syy haastattelujen keston melko suureen vaihteluun on se, että haastateltavan ei tarvinnut olla aktiivinen ja innokas teatterissa kävijä. Näin joukossa on myös sellaisia haastateltavia, joille teatteri saattaa olla etäinen instituutio, jossa on käyty vain koulun kanssa lapsena. Tällaiset haastateltavat tuovat lisää ymmärrystä siitä, miksi teatteria ei ehkä nähdä houkuttelevana vaihtoehtona tai minkä muiden vapaa-ajan käytäntöjen kanssa se joutuu kilpailemaan. Jokainen haastattelu nauhoitettiin haastateltavan luvalla, minkä jälkeen ne litteroitiin kirjalliseen muotoon analyysiä varten. Kymmenen haastatteluista tehtiin ruotsiksi ja kaksi suomeksi. Haastattelutilanteessa haastateltava sai itse valita haluamansa keskustelukielen.

Haastateltavista kaksi oli miehiä ja loput naisia. Tämä saattaa johtua osittain haastateltavien keräämisessä hyödyntämästäni lumipallomenetelmästä. Lumipallomenetelmää käytin haastateltavien etsimisessä, sillä suomenkielisenä pääsyini suomenruotsalaisten piiriin oli rajattu ja haastateltavia löytyi paremmin, kun minulla oli ryhmään kuuluva ”suositteleva” (Browne, 2005). Haastateltavien suositellessa muita haastateltavia osallistujien sukupuoli on osittain valikoitunut ystävapiiriin kautta. Tästä syystä olen käyttänyt haastateltavien rekrytoinneissa useampia lumipalloja: yhdessä on haastateltavissa painottuneet nuoret, omaa itsenäistä elämäänsä aloittelevat aikuiset ja toisessa eläkeikää lähestyvät. Haastateltavien edustaessa eri ikäkausia ja elämäntilanteita vapaa-ajan käytäntöjen moninaisuus nousee esiin paremmin tuoden eri näkökulmia teatterin kulutukseen. Nuorten aikuisten lumipallossa korostuivat sukupuolena nainen ja suoritettu tai suoritteilla oleva korkeakoulututkinto. Aiemman tutkimuksen perusteella tämä ryhmä on erityisen innokas korkeakulttuurin kuluttaja ja on saattanut myös vaikuttaa siihen, miksi niin moni haastateltavistani kuuluu tähän ryhmään (DiMaggio, 1982, Liikkanen, 1996; Katz-Gerro, 1999; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Purhonen ym., 2014).

Olen analysoinut litteroitua aineistoa ensin teemoittelemalla. Alustava analyysi nosti aineistosta esiin toistuvia teemoja, joista tässä artikkelissa käsiteltävä perheen yhteinen vapaa-ajan vietto teatterissa on yksi. Olen syventänyt analyysiä edellisessä luvussa lyhyesti esittelemieni käytäntöjen teorioiden perusajatusten kautta. Käytäntöjä tutkittaessa on usein hyödynnetty havainnointia, sillä haastatteluaineistolla ei välttämättä ole uskottu päästävän tarpeeksi syvälle käytäntöihin (Fuentes ym., 2019; Hitchings, 2012). Bourdieun (1990, s. 55) mukaan käytäntöjen kantajan kyky järkeillä omaksumiensa käytäntöjen ulkopuolella on rajallista, mikä ylläpitää yksilön habitusta. Yksilö toisin sanoen tulisi älyllisesti sokeaksi oman arkisen toimintansa vaihtoehdoille. Monin paikoin rutiininomaisissa toimissa voikin olla niin, ettei yksilö tule aktiivisesti harkinneeksi vaihtoehtoisia tapoja tehdä arkipäivän askareitaan. Kuitenkin esimerkiksi Hitchings (2012) on omassa tutkimuksessaan havainnut haastateltaviensa voivan halutessaan hyvin polveilevasti eritellä omaa arkista toimintaansa sekä sen syitä ja seurauksia.

Haastatteluaineiston käyttöön kohdistetusta kritiikistä huolimatta sillä on omat etunsa kulutuskäytäntöjen tutkimisessa ja artikkelini tavoitteiden näkökulmasta haastattelu on perusteltu valinta. Teatterin kulutus perheen kesken ei traditionakaan ole niin arkista toimintaa, että se Bourdieun (1990, s. 55) tarkoittaman arkisen toiminnan mukaisesti tapahtuisi täysin automaattisesti ilman tiedostettuja pyrkimyksiä. Fuentes (2019) kollegoineen on omassa musiikin kulutusta koskevassa tutkimuksessaan perustellut haastattelujen käyttöä muun muassa sillä, että havainnoimalla ei saataisi käsitystä nykyisten musiikin kuuntelutapojen lisäksi myös aiemmista tavoista. Samaa logiikkaa seuraten myöskään perheen kanssa teatterissa käymisen toistuvuudesta tai siihen johtaneesta keskustelusta kuten näytelmän valinnasta ja aloitteiden tekemisistä ei havainnoinnilla saisi niin kokonaisvaltaista käsitystä.

Aikuisten lasten kanssa teatterissa

Morgan (1996) näki perheen käytäntönä, joka syntyy ja jota ylläpidetään erilaisissa toiminnoissa. Aineistoni perusteella teatterissa käyminen näyttäytyy tällaisena käytäntönä. Useammassa haastattelussa esiin nousi se, kuinka teatteriin mennään juuri oman lapsuudenperheen kanssa. Seuraavassa haastateltava kertoo teatterin kulutuksestaan, jossa perheen rooli on keskeinen:

Kun olin pieni, tiedätkö, perhe kävi aina katsomassa suuret näytelmät. Siis kun olin nuorempi sanoisin että se oli ehdottomasti perinne että kaikki suuret esitykset jotka Svenska teaternissa tehtiin, niin kävimme katsomassa ja ehkä tietty osa edelleen niinku kun ajatellaan missä olen viimeksi käynyt niin ehkä perheen kanssa -- näkisin että toki äidin kautta hänellä on tapana luulisin enimmäkseen vain varata liput ja ilmoittaa että.. mennään teatteriin.. silloin ja silloin. Nainen 25, kirjoittajan käänös.

Haastateltavan ollessa nuori perheellä oli tapana käydä yhdessä katsomassa ”kaikki suuret esitykset”. Teatterissa käyminen on toisin sanoen kuulunut perheen tapoihin

ylläpitää itseään. Finch (2007) korostaa, että nykypäivän entistä moninaisemmissa perhekäytännöissä pelkän perheen "tekemisen" asemesta tulisi puhua myös perheen "esittämisestä", jolloin perhe tuodaan tietoisesti muiden nähtäville. Viemällä lapsensa teatteriin vanhemmilla, ja tässä tapauksessa erityisesti äidillä, saattaa olla erityinen tarve näyttää julkisesti "hyvää vanhemmuuttaan". Se, mitä hyväksi vanhemmuudeksi puolestaan ymmärretään, muodostuu yhteiskunnassa vallalla olevista arvoista ja niiden uusintamisesta. Paitsi että Parsons (1955b) näki äidin roolin tärkeänä perheen ylläpitäjänä ja lasten sivistämisestä vastaavana, hän näki perheen roolin tärkeänä juuri näiden yhteiskunnassa voimassa olevien arvojen ylläpitäjänä ja yhteiskunnallisen vakauden turvaajana. Äitien rooliin lasten teatteriaktiivisuuden lisääjänä perehdytään tarkemmin seuraavassa luvussa. Ajatukseen hyvän vanhemmuuden toteuttamisesta saattaa viitata myös se, että perhe on käynyt yhdessä katsomassa "kaikki suuret esitykset". Tällöin hyvä vanhemmuus on noussut esiin niin vanhemmuuden saaman yleisön määränä kuin lasten kasvattamisena tietynlaiseen kuluttajuuteen. Kuten aiemmin todettiin, vanhempien käytännön toimilla on varsin suuri merkitys sille, millaiseksi heidän lastensa kulttuurisuhde muodostuu: Tästä syystä yhteisellä teatterissa käymisellä varsinkin lasten ollessa pieniä on voinut olla suuri merkitys haastateltavieni nykyiseen teatterisuhteeseen (Kraaykamp & van Eijck, 2010; Hanifi, 2009). Käytäntöteoreettisesti "hyvä vanhemmuus" voidaan nähdä osa perheen käytäntöä sisältäen tietynlaisen käsityksen siitä, mitä hyvään vanhemmuuteen kuuluu (Reckwitz 2002; Warde, 2005).

Teatterissa käymisen käytäntöön viittaa haastateltavan kertomuksessa sekin, että toiminta on käytännöille tyypillisesti jatkunut lapsuudesta saakka suhteellisen vakiintuneena ja samalla tavalla toistuvana (Bourdieu, 1990; Shove ym., 2012), sillä perheen äidillä on edelleen tapana "vain varata liput ja ilmoittaa että.. mennään teatteriin.. silloin ja silloin." Vaikka käytäntöjen teorioita on yleensä käytetty erityisesti arjen toiminnan analyysiin (Gronow & Warde, 2001), antaa teatterissa käymisen jatkuvuus ymmärtää, että vaikka se ei usein tapahdu niin toistuvasti kuin esimerkiksi ruuanlaitto (Torkkeli ym., 2018), niin sitä voidaan vakiintuneen luonteensa takia analysoida käytäntönä.

Se, että lapsuudenperheen kanssa käydään vielä itsenäistymisen jälkeenkin yhdessä teatterissa, saattaa viitata siihen, että teatterissa käymällä uusinnetaan nimenomaan lapsuudenperhettä, mitä edesauttaa se, että käytäntö on pysynyt hyvin samanlaisena. Käytäntö luo perheelle jatkumon lapsuudesta aina itsenäistymisen jälkeiseen yhteydenpitoon. Toinen haastateltava, 58-vuotias mies, kuvailee ruotsalaisessa teatterissa käymistä näin: "jonkun kerran on ollut niin, että kun äiti tulee jollakin linja-autolla teatteriin, niin hän kutsuu minut". Siinä missä aiemman sitaatin lausui suhteellisen hiljattain kotoaan muuttanut nuori nainen, voidaan tästä huomata, että yhteisestä teatterissa käymisestä voi tulla hyvinkin pysyvä vapaa-ajan käytäntö. Myös roolien pysyvyys nousee sitaatissa hyvin esiin, sillä vaikka äiti saapuu teatteriin toiselta paikkakunnalta linja-autolla, hän on edelleen se, joka kutsuu poikansa teatteriin kanssaan.

Perhekäytäntöjen selitysvoimaa lisää sekin, että kun lapset ovat muuttaneet erilleen, arkipäiväinen kanssakäyminen vähentyy ja yhdessä vietetyn ajan ja siihen liittyvien käytäntöjen kuten yhteisten aterioiden merkitys kasvaa (Jallinoja, 2000, s. 203; Melkas, 2009). Esimerkiksi erilaiset juhlapyhät ovat tällöin olleet tärkeitä perheen ylläpitäjiä (Wallendorf & Arnould, 1991), mutta teatterissa käymisellä samantyyliiseen, ainakin joidenkin haastateltavien mukaan, juhlavaan kulutukseen on saatu ajallista joustoa. Seuraavassa sitaatissa haastateltava kertoo koko perheen yhteisestä teatterissa käymisestä:

H1: Toki käyn teatterissa aina silloin tällöin, useimmiten silloin, kun vanhempani sanovat, että hei mennäänkö teatteriin?

JV: He siis ehdottavat?

H1: Joo. Ja sitten tiedätkö kun joku kaveri on ollut mukana tuotannossa tavalla tai toisella niin tapaan mennä.

JV: Onko joitakin muita ihmisiä joiden kanssa käyt?

H1: Veljelläni ja hänen tyttöystävällään on tapana olla mukana -- toki olemme joskus olleet jonkun kaverin kanssa myös. Mutta useimmiten se on ollut perheen kanssa. Nainen 37, kirjoittajan käänös.

Samoin kuin aiemmassa sitaatissa, myös yllä olevassa lainauksessa haastateltava kertoo käyvänsä teatterissa useimmiten omien vanhempiensa aloitteesta. Erona edelliseen haastateltavaan on se, että haastateltava on jo ehtinyt perustaa oman perheen. Melkas (2009) toteaa, että "kaikesta päätellen nykyihmiselle tärkeä sukuyhteisö pysyy koostumukseltaan suunnilleen samana korkeintaan muutaman vuosikymmenen." Melkaksen mukaan oman perheen perustaminen on esimerkki tällaisesta tilanteesta. Tässä yhteydessä perheen perustaminen ei ole kuitenkaan korvannut täysin oman lapsuudenperheen kanssa vietettyä aikaa. Lapsuudenperhettä pidetään aktiivisesti yllä yhteisillä teatterivierailuilla. Tämä korostuu siinä, että haastateltavan ja hänen vanhempiensa lisäksi teatterikäynteihin osallistuu usein myös haastateltavan veli perheineen. Teatterissa käyminen mahdollistaa sen, että vanhempien ja heidän aikuisten lastensa välinen yhteydenpito ei ole ainoastaan kahdenkeskistä, vaan teatterissa käymällä pidetään yllä nimenomaan lapsuudenperhettä kokonaisuutena. Sekä Melkas (2009) että Jallinoja (2009) ovatkin todenneet sisarussuhteiden väljentyneen. Kutsumalla koko perheen teatteriin vanhemmilla onkin oiva mahdollisuus ylläpitää paitsi suhdetta lapsiinsa, niin myös tukea sisarusten keskinäistä suhdetta ja näin ollen koko perheyhteyttä.

Seuraavassa sitaatissa haastateltava kertoo, kuinka näytelmästä tai musikaalista keskusteleminen on merkittävä osa teatterissa käymisen käytäntöä:

JV: Ja sitten kun olette nähneet jotakin, niin onko sinulla tapana keskustella siitä jonkun kanssa, vai..?

H2: Joo tokihan sitä tapaa keskustella niiden kanssa, jotka ovat olleet mukana

-- Ja sitten jos se on tiedätkö sellainen näytelmä, jonka tietää, että monta kaveria on nähnyt. Olen sitä mieltä että kaikki kävi katsomassa Kristina från Duvemålan niin siitä puhuttiin toki kavereiden kanssa myös. Mitä piditte, joko olette käyneet katsomassa? Nainen 37, kirjoittajan käännös.

Siitä, mitä teatterissa ollaan nähty, keskustellaan tässä usein niiden kanssa, jotka ovat olleet mukana. Tällöin voidaan nähdä, että teatteri yhdistää perhettä samalla tavoin kuin televisio: "Perhe -- saattaa käyttää televisiota täyttämään kiusalliset hiljaisuudet epä mukavassa, mutta tärkeässä keskustelussa esimerkiksi isän ja tyttären välillä." (Epp & Price, 2008, s. 55). Näin yhteisestä teatterikokemuksesta voidaan tarvittaessa ammentaa aihetta keskusteluun ja luoda yhteisyyttä jaetun kokemuksen muistelemisella.

Äidit ja lapset teatterissa

Edellisen luvun ensimmäisestä sitaatista kävi ilmi, että äidin rooli tyttären kulttuurin kulutuksen ohjaamisessa on ollut merkittävä vielä tämän kotoa muuttamisen jälkeenkin. Haastateltavan mukaan äiti varaa liput koko perheelle ja sen jälkeen ilmoittaa muille, milloin teatteriin ollaan menossa ja mitä siellä katsotaan. Huomionarvoista aineistossa onkin, että haastateltavat lähes poikkeuksetta viittasivat teatterin kulutuksesta keskusteltaessa omaan äitiinsä tai harvoissa tapauksissa vanhempiin yhdessä. Tätä äidin merkitystä kulttuurin kulutukselle korostaa erityisesti yksi haastateltavista:

En ole koskaan käynyt isäni kanssa teatterissa, vaan se on aina ollut sellainen äidin ja minun juttu. Ja enimmäkseen niinku ollaan menty äidin kanssa teatteriin niin se on aina ollut todella spontaania, että hän ehkä on enemmän spontaani ihminen, se ei ole koskaan ollut niin että olemme varanneet liput pitkälle etukäteen, että olisi niin että nyt tiedätkö mennään teatteriin vaan se on ollut silleen mitä teet huomenna? Mennäänkö teatteriin? Nainen 26, kirjoittajan käännös.

Erona edellisen luvun nuoreen naiseen teatterissa käyminen on tässä tapauksessa nimenomaan äidin ja tyttären välille kehittynyt käytäntö. Ehkä osittain tästä kahdenkeskisyystä johtuen teatterissa käyminen on huomattavasti aiempaa haastateltavaa suunnittelempaa, kun menoa ei tarvitse aikatauluttaa koko perheen kesken toisin kuin aiemmassa sitaatissa, jossa teatterissa käyminen ajoitettiin vanhempien sekä heidän molempien aikuisten lastensa mukaan. Äidin ja tyttären teatterikäytännössä on nähtävissä jatkuvuus: tytär alleviivaa kuvauksessaan sitä, kuinka hän ei ole koskaan käynyt isänsä kanssa teatterissa eikä lippujakaan koskaan ole hankittu merkittävästi etukäteen. Vaikka teatteri paikkana ei vastaakaan monipuolisuudessaan ostoskeskusta, se tarjoaa silti äidille ja tyttärelle vastaavanlaisen fyysisen paikan suhteen rakentamiselle kuin ostoskeskukset Minahanin ja Huddlestonin (2010) tutkimuksessa. Vaikutelmaa vahvistaa myös haastateltavan kuvaus siitä, miten hän suhtautuu kyseiseen tilaan:

Sanoisin, että Svenskis on niinku, se on mukava, se on kodikas, menen sinne, tiedätkö, arkena töiden jälkeen ja tiedätkö uppoutuu nojatuoliin ja silleen. Mutta se on apropå itse rakennus niin minulla on tapana mennä sinne ja syödä lounasta muutoinkin teatterikahvilassa. Nainen 26, kirjoittajan käänös.

Haastateltava tuntuukin jakavan melko tarkasti äitinsä näkemyksen siitä, kuinka teatterissa käymiseen tulee suhtautua. Erinomaisen esimerkin kulutukseen liittyvien arvostusten ja niihin liittyvien oletusten siirtymisestä sukupolvelta toiselle antaa seuraava sitaatti:

--Kun me oltiin deittailtu ehkä joku pari kuukautta, päätettiin pitää treffi-ilta arki-iltana. Hän oli silleen, hei mitä sinä haluat tehdä? -- Minä olin silleen hei -- että mennäänkö oopperaan? -- Hän oli että joo, okei -- ja minä sitten seisoin siellä oopperan edessä olin, tiedätkö, että missä hän on? -- Minä olin sitten että piru, enkä tuntenut häntä vielä niin kovin hyvin, että olin, että okei, nyt mun täytyy soittaa tälle pojalle. Soitin ja olin silleen että hei että moi että missä sinä olet, että sinun piti olla täällä kymmenen minuuttia sitten, että he soittavat kelloja. Ja hän oli että täällä minä olen ulkopuolelle ja minä vaan että missä? Turns out hän seisoi Ooppera-baarin edessä, hän oli silleen joo joo, nähdään täällä ja mennään sitten tyyliin ulos syömään tai jotakin. Minä olin että ei, meidän piti mennä oopperaan. Ja hän oli vaan että kuka tekee sellaista? Nainen 26, kirjoittajan käänös

Sitaatissa haastateltava kertoo sekaannuksesta, joka hänellä tapahtui poikaystävänsä kanssa seurustelun alkuaikoina liittyen oopperassa käymiseen arki-iltana. Aiemmin haastateltava oli kertonut, kuinka oli ensimmäistä kertaa ollut oopperassa poikaystävänsä vanhempien kanssa, ja kuinka hän oli kummastunut heidän saapumisestaan paikalle puvuissa. Sekaannus on hyvä esimerkki siitä, kuinka yhteisen kulutuksen avulla vanhemmat, useimmiten äidit, siirtävät omia kulutukseen liittyviä ajatuksiaan ja arvostuksiaan lapsilleen (Minahan & Huddleston, 2010). Sillä, että äiti ja tytär jakavat ainakin jossakin määrin yhteiset arvot ja näkökulmat kulutuksen suhteen, on merkitystä paitsi lasten kuluttajaksi kasvattamisen myös näiden perheenjäsenten kokeman samanlaisuuden, tai perheidentiteetin, näkökulmasta (Epp & Price, 2008).

Perheiden päätöksentekoa koskevan tutkimuksen perusteella ei ole mitenkään tavatonta, että juuri naiset ovat vastuussa vapaa-ajan kulutuksesta erityisesti kulttuuritapahtumien osalta (Raijas & Wilska, 2008). Tämä saattaa osittain selittyä naisten korkeammalla kulttuurisella aktiivisuudella (DiMaggio, 1982; Liikkanen, 1996; Katz-Gerro, 1999; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Purhonen ym., 2014). Aineistoni tukee tätä aiempaa huomiota naisten merkityksestä perheen korkeakulttuurin kulutukselle.

Collins (1988; 1992) näkee, että naisten rooli etenkin yläluokkaisissa perheissä on perinteisesti keskittynyt statuksen ylläpitämiseen vastaamalla korkeakulttuurin kulutuksesta perheen vapaa-ajalla. Christin (2012) huomauttaa lisäksi, että suuri

osa tästä korkeakulttuurin kulutuksen sukupuolittuneisuudesta johtuisi tyttöjen voimakkaammasta sosiaalistamisesta taiteeseen. Tämä voi myös näkyä tutkimuksessani. Haastateltavistani suurin osa on naisia, mikä saattaa osittain johtua naisten suuremmasta kiinnostuksesta osallistua teatterin kulutusta koskevaan tutkimukseen. Toisaalta taas haastateltavat nostivat sukupuolesta riippumatta merkitseväksi juuri oman äitinsä roolin teatterissa käymisen aloitteen tekijänä. Tuloksena näyttäisi olevan lumipallo, jossa teatterissa käymiseen sosiaalistuneet äidit vievät omia lapsiaan – tässä tutkimuksessa useimmiten tyttöjä, teatteriin, jolloin siitä kehittyi heille luonteva vapaa-ajan käytäntö.

Naisten korkeampaa kulttuurista osallistumista on liitetty sosiaalistumisen lisäksi myös muihin tekijöihin kuten heidän valitsemaansa koulutusalaan ja rooliin työelämässä (Bihagen & Katz-Gerro, 2000). Tätä tukee jossakin määrin myös se, että joissakin tutkimuksissa naisten ja miesten sosiaalistamisessa ei ole löydetty merkittäviä eroja perheen sisällä (Katz-Gerro & Jæger, 2015). Kaikki haastatteluihini osallistuneet elivät jo itsenäistä elämää lapsuudenperheensä ulkopuolella. Tässä tilanteessa voidaan olettaa, että vaikka haastateltavista suurin osa oli naisia, yhteisen teatterissa käymisen tarkoitus ei enää liity suoranaisesti lasten sosiaalistamiseen korkeakulttuuriin vaan yhteiseen vapaa-ajan viettoon ja perheyhteyden ylläpitoon.

Teatterissa käymistä voidaan analysoida paitsi naisten korkeammalla kulttuurisella osallistumisella ja kiinnostuksella niin myös perheen rooleista käsin. Edellisessä luvussa viittasin ”kaikkien suurten esitysten” katsomaan viemisellä ”hyvään vanhemmuuteen” erityisesti äideillä (Collins, 1992). Teatterissa käymisen ja hyvän vanhemmuuden käytäntöjen voidaan siis nähdä risteävän (Hui ym., 2016; Hui, 2016; Shove ym., 2012 s. 35–37). Vanhempien aktiivisella kulttuurisella osallistamisella on todettu olevan merkittävä rooli lasten kulttuuriseen osallistumiseen myöhemmin elämässä (Hanifi, 2009; Nagel, 2010; van Hek & Kraaykamp, 2015), mikä lisää entisestään ”hyvän vanhemmuuden” merkitystä yhteiskunnan uusintamisessa.

Äitien roolia teatterissa käymisestä vastaavana henkilönä korostaa sekin, että useimmiten äidit ovat vastuussa perheen yhteydenpidosta (Jallinoja, 2009). Koska naiset tutkimusten perusteella näyttävät miehiä useammin perhettä ylläpitävänä voimana, on loogista, että äidit ovat isäiä aktiivisempia aloitteentekijöitä perheen yhteistä ajanviettoa koskien. Tällöin huomio ei välttämättä kiinnity itse teatterissa käymiseen vaan yhteiseen perhettä ylläpitävään vapaa-aikaan. Tästä näkökulmasta käytäntöjen jatkuvuus on merkittävä seikka. Vaikka käytäntöjä poistuu ja uusia kehittyy koko ajan erilaisten elementtien uudelleenjärjestelyissä (Shove ym., 2012, s. 24–25), ne eivät tapahdu ajallisessa tyhjiössä. Schatzki (2010) korostaakin sitä, että vaikka käytännöt suoritetaan hetkessä, niillä on historia ja tulevaisuus. Aikuisten lasten vieminen teatteriin voidaan perheen näkökulmasta nähdä tällaisena käytäntönä, joka on syntynyt lasten jo ollessa pieniä, mutta joka nykyisin, ehkä hieman eri elementeistä koostuen, pitää edelleen perhettä yhdessä. Käytännön merkitystä lisää erityisesti se, että perhe on lasten kasvettua hajautunut

asumaan eri talouksissa, jolloin yhdessä vietetty aika on vähentynyt.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa olen analysoinut teatterissa käymisen sosiaalisuutta lapsuudenperheen ylläpitämisen näkökulmasta. Aiemmat yhteiskuntatieteelliset tutkimukset teatterin, ja laajemmin korkeakulttuurin, kulutuksesta ovat usein keskittyneet bourdieulaiseen luokkayhteiskunnan uusintamisen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman tarkasteluun (esim. Bourdieu, 1984; DiMaggio, 1982; Peterson & Kern, 1996; Purhonen ym., 2014). Teatterin kulutuksen analysoiminen käytäntöjen teorioiden kautta tarjoaa perinteistä kulttuurisosiologista näkemystä täydentävän tulkinnan sille, mitä teatterissa käydessä tapahtuu ja minkälaiset tekijät nousevat teatteriin liittyvässä puheessa tärkeiksi.

Aineistoni perusteella perheellä on merkittävä rooli teatterissa käymisessä. Haastatteluissani nousi usein esiin se, että lapsuudenperheen kanssa käytiin yhdessä teatterissa vielä senkin jälkeen, kun lapset ovat jo aikuistuneet ja muuttaneet kotoaan. Teatterissa yhdessä käymisen käytännöt ovat useiden haastateltavieni tapauksissa alkaneet jo lapsuudessa. Tällöin voi olla kyseessä erityisesti äidin tarve toisaalta esittää perhe hyvän vanhemmuuden mukaisesti kulttuurisena (Bourdieu, 2001; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Finch, 2007) ja toisaalta taas sosiaalista lapsensa tietynlaiseen kuluttajuuteen käytännön esimerkin avulla (Kraaykamp & van Eijck, 2010; Hanifi, 2009).

Käytännöille tyypillinen jatkuvuus ylläpitää lapsuudenperheen yhteistä ajanviettoa ja suhdetta myös lasten jo itsenäistyttyä (Bourdieu, 1990). Lasten aikuistuttuakin aloite teatterissa käymiseen tuli usein perheen vanhempien taholta, ja erityisesti äidin merkitys aloitteen tekijänä ja katsottavan näytelmän valitsijana näyttäytyy keskeisenä. Naisten korkeakulttuurisen orientaation (Alasuutari, 2009; Bihagen & Katz-Gerro, 2000; Liikkanen, 1996; 2009) ja bourdieulaisten kulttuuripääoman siirtämisen lisäksi toiminta voidaan ymmärtää perhettä ylläpitävänä käytäntönä, jossa muuttuneista olosuhteista huolimatta on voimassa vanhat ymmärrykset kuten se, kenen tehtävä on tehdä aloite perheen yhteisestä teatteriin menosta (Reckwitz, 2002; Warde, 2005).

Nyky-yhteiskunnassa perhe on entistä moninaisempi instituutio. Perheen rakentuminen osittain kodin ulkopuolella on luonteva jatkumo sille, että perheeksi ymmärrettävä yksikkö ei enää välttämättä asu enää yhdessä osoitteessa (Jallinoja, 2000). Erityisesti ydinperheen merkitys on kuitenkin kaikkea muuta kuin häviämässä, ja myös yleinen ilmapiiri on muuttunut jopa perheille myönteisemmäksi (Melkas, 2009; Jallinoja, 2006; 2009). Tutkimukseni perusteella perheen yhteinen kulutus ei suinkaan pääty siihen, kun lapset muuttavat pois lapsuudenkodistaan. Päinvastoin voidaan olettaa, että tällainen toiminta niin kodissa kuin sen ulkopuolellakin korostuu silloin, kun perheyhteydestä halutaan pitää kiinni lasten itsenäistyessä ja aloittaessa omaa elämäänsä lapsuudenkodin ulkopuolella. Mahdollinen ydinperheen kasvanut merkitys saattaa tutkimukseni

osalta näkyä siinä, että haastateltavat käyvät perheensä kanssa teatterissa ja toisaalta myös siinä, että he ovat haastattelutilanteessa kuvanneet teatterissa käymistä juuri perheen kautta. Tämä artikkeli on nostanut esiin erityisesti hiljattain itsenäistyneiden nuorten aikuisten vanhempiensa kanssa tapahtuvan teatterin kulutuksen.

Perhettä ylläpidetään kodin ulkopuolella monin eri tavoin. Myös yhteinen teatterissa käyminen näyttäisi yhdistävän perhettä usealla tavoin. Ensinnäkin siinä missä yhteydenpito lapsuudenperheen kanssa on pääosin kahdenvälistä kattaen vanhemman ja yhden lapsen kerrallaan (Melkas, 2009), teatteriin saatettiin mennä koko lapsuudenperheen voimin ja näin uusintaa juuri koko perhettä. Toinen tapa, jolla yhteinen teatterikokemus saattoi toimia perheen yhdistäjänä, oli se, että teatterikäynnistä usein keskusteltiin jälkikäteen itse käyntiin osallistuneiden kesken. Näin yhteistä kulttuurikokemusta voitiin hyödyntää myöhemminkin yhteisyyden tuntemisessa. Kolmantena tapana, joka nousi esiin erityisesti eräässä äidin ja tyttären välisessä suhteessa, yhteisyyttä saattoi luoda myös jaettu ymmärrys siitä, miten teatteri tai oopperaan instituutioon tai ylipäänsä paikkana on hyvä suhtautua. Teatteri tuntuikin tässä tilanteessa tarjoavan äidille ja tyttärelle jopa ostoskeskuksen kaltaisen fyysisen paikan suhteensa ylläpitämiseen (Minahan & Huddleston, 2010).

Tutkimukseni laajentaa perinteistä bourdieulaista tulkintaa teatterin kulutuksesta kulttuuripääoman uusintamisena. Käytäntöjen näkökulmasta lasten vieminen teatteriin voidaan nähdä myös enemmän perheen kuin yhteiskunnallisen kilpailun näkökulmasta. Lasten sivistäminen ja teatterissa käyminen voidaan nähdä osana hyvää vanhemmuutta, joka liittyy laajemmin hyvään perheeseen liitettäviin käytäntöihin. Käytäntöihin liittyy jatkuvuus, ja usein haastateltavat kantavatkin perheen vakiintunutta teatterissa käymisen käytäntöä vielä muutettuaan lapsuudenkodistaan. Merkittävä havainto tutkimuksessani on se, että jotkut haastattelemistani henkilöistä aikuistuttuaan edelleen haluavat käydä teatterissa nimenomaan oman lapsuudenperheensä, ei välttämättä niinkään omien lastensa tai puolisonsa, kanssa. Tällöin voidaan hyötyä tulkinnan laajentamisesta käytäntöjen teorian puolelle. Lapsiperheen on helpompaa ylläpitää itseään arjen käytännöissä, kun taas teatterissa käyminen on tässä yhteydessä varattu lapsuudenperheelle, jota ei ole yhtä yksinkertaista uusintaa arkipäivässä.

Lähteet

- Alasuutari, P. (1997). Kulttuuripääoma summamuuttuja valossa. *Sosiologia*, 34 (1), 3–14.
- Alasuutari, P. (2009). Snobismista kaikkiruokaisuuteen: musiikkimaku ja koulutustaso. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.), *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. (s. 81–100). Helsinki: Gaudeamus.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. Lontoo: Sage.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
- Bihagen, E. & Katz-Gerro, T. (2000). *Culture consumption in Sweden: The stability*

- of gender differences. *Poetics*, 27 (5), 327–349.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Lontoo: Polity Press.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Stanford: Stanford University Press.
- Browne, K. (2005). Snowball Sampling: Using Social Networks to Research Non-heterosexual Women. *International Journal of Social Research Methodology*, 8 (1), 47–60.
- Christin, A. (2012). Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, 40 (5), 423–443.
- Collins, R. (1988). Women and Men in the Class Structure. *Journal of Family Issues*, 9 (1), 27–50.
- Collins, R. (1992). Women and the production of status cultures. Teoksessa Lamont, M. & Fournier, M. (toim.) *Cultivating Differences: Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*. (s. 213–231). Chicago: University of Chicago Press.
- DeVault, M. L. (2000). Producing Family Time: Practices of Leisure Activity Beyond the Home. *Qualitative Sociology*, 23 (4), 485–503.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural capital and school success: The impact of status culture participation on the grades of US high school students. *American Sociological Review*, 47 (2), 189–201.
- DiMaggio, P. (2004). Gender, networks and cultural capital. *Poetics*, 32, 99–103.
- DiMaggio, P. & Useem, M. (1978). Culture democracy in a period of cultural expansion: the social composition of arts audiences in the United States. *Social Problems*, 26 (2), 179–197.
- Durkheim, E. (1968). *The Division of Labor in Society*. 6. painos. Toronto: Collier-Macmillan Canada Ltd.
- Epp, A. M. & Price, L. L. (2008). Family Identity: A Framework of Identity Interplay in Consumption Practices. *Journal of Consumer Research*, 35 (1), 50–70.
- Epp, A. M., Schau, H. J. & Price, L. L. (2014). The Role of Brands and Mediating Technologies in Assembling Long-Distance Family Practices. *Journal of Marketing*, 78 (3), 81–101.
- Epp, A. M. & Velagaleti, S. R. (2014). Outsourcing Parenthood? How Families Manage Care Assemblages Using Paid Commercial Services. *Journal of Consumer Research*, 41 (4), 911–935.
- Finch, J. (2007). Displaying Families. *Sociology*, 41 (1), 65–81.
- Fuentes, C., Hagberg, J. & Kjellberg, H. (2019). Soundtracking: music listening practices in the digital age. *European Journal of Marketing*. Ennakkojulkaisu verkossa. DOI: 10.1108/EJM-10-2017-0753.
- Giddens, A. (1992). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Green, E., Hebron, S. & Woodward, D. (1990). *Women's leisure. What leisure*. Lontoo: Macmillan.
- Gronow, J. & Warde, A. (2001). *Ordinary Consumption*. Lontoo: Routledge.
- Halkier, B. & Jensen, I. (2011). Methodological challenges in using practice theory in consumption research. Examples from a study on handling nutritional
-

- contestations of food consumption. *Journal of Consumer Culture*, 11 (1), 101–123.
- Halkier, B., Katz-Gerro, T. & Martens, L. (2011). Applying practice theory to the study of consumption: Theoretical and methodological considerations. *Journal of Consumer Culture*, 11 (1), 3–13.
- Hanifi, R. (2009). Musiikin aktiiviset harrastajat. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat.* (s. 225–249). Helsinki: Gaudeamus.
- Haytko, D. L. & Baker, J. (2004). It's all at the mall: exploring adolescent girls' experiences. *Journal of Retailing* 80, (1), 67–83.
- Hebblethwaite, S. & Norris, J. (2011). Expressions of Generativity Through Family Leisure: Experiences of Grandparents and Adult Grandchildren. *Family Relations*, 60 (1), 121–133.
- Helve, H. (2009). Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat.* (s. 250–269). Helsinki: Gaudeamus.
- Hitchings, R. (2012). People can talk about their practices. *Area*, 44 (1), 61–67.
- Hui, A. (2016). Variation and the intersection of practices. Teoksessa Hui, A., Schatzki, T. & Shove, E. (toim.) *The nexus of practices. Connections, constellations and practitioners.* (s. 52–67). Lontoo: Routledge.
- Hui, A., Schatzki, T. & Shove, E. (2016). Introduction. Teoksessa Hui, A., Schatzki, T. & Shove, E. (toim.) *The nexus of practices. Connections, constellations and practitioners.* (s. 1–7). Lontoo: Routledge.
- Hurdley, R. (2006). Dismantling Mantelpieces: Narrating Identities and Materializing Culture in the Home. *Sociology*, 40 (4), 717–733.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika.* Helsinki: Otava.
- Jallinoja, R. (2006). *Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä.* Helsinki: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. (2009). Perhe yhdessä vapaa-aikana. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat.* (s. 49–77). Helsinki: Gaudeamus.
- John, D. R. (1999). Consumer Socialization of Children: A Retrospective Look at Twenty-Five Years of Research. *Journal of Consumer Research*, 26 (3), 183–213.
- Jokinen, K. & Saaristo, K. (2006). *Suomalainen yhteiskunta.* Porvoo: WSOY.
- Karsten, L., Kamphuis, A. & Remeijnse, C. (2015). 'Time-out' with the family: the shaping of family leisure in the new urban consumption spaces of cafes, bars and restaurants. *Leisure Studies*, 34 (2), 166–181.
- Katz-Gerro, T. (1999). Cultural Consumption and Social Stratification: Leisure Activities, Musical Tastes and Social Location. *Sociological Perspectives*, 42 (4), 627–646.
- Katz-Gerro, T. & Jæger, M. M. (2015). Does Women's Preference for Highbrow Leisure Begin in the Family? Comparing Leisure Participation among Brothers and Sisters. *Leisure Science*, 37 (5), 415–430.
- Kraaykamp, G. & van Eijck, K. (2010). The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital: A Threefold Perspective. *Social Forces*, 89 (1), 209–232.
- Lachance, M. & Choquette-Bernier, N. (2004). College students' consumer competence: a qualitative exploration. *International Journal of Consumer Studies*, 28 (5), 433–442.

- Lagaert, S. & Roose, H. (2018). Gender and highbrow cultural participation in Europe: The effect of societal gender equality and development. *International Journal of Comparative Sociology*, 59 (1), 44–68.
- Liikkanen, M. (1996). Culture Consumption in Finland. Distinctive Characteristics. *Nordicom Review*, 2, 211–227.
- Liikkanen, M. (2009). Suomalaisen makukulttuurin erityispiirteitä. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. (s. 161–200). Helsinki:
- Melkas, T. (2009). Suomalaisten yksityiselämän sosiaalisuudesta. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. (s. 21–48). Helsinki: Gaudeamus.
- Martens, L., Southerton, D. & Scott, S. (2004). Bringing Children (and Parents) into the Sociology of Consumption. Towards a theoretical and empirical agenda. *Journal of Consumer Culture*, 4 (2), 155–182.
- Minahan, S. & Huddleston, P. (2010). Shopping with mum – mother and daughter consumer socialization. *Young Consumers*, 11 (3), 170–177.
- Minahan, S. & Huddleston, P. (2013). Shopping with my mother: reminiscences of adult daughters. *International Journal of Consumer Studies*, 37 (4), 373–378.
- Moore, E., Wilkie, W. & Alder, J. (2001). Lighting the torch: how do intergenerational influences develop? *Advances in Consumer Research*, 28, 287–293.
- Morgan, D. H. J. (1996). *Family Connections. An introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, D. H. J. (2011). *Rethinking Family Practices*. Basingstoke: Palgrave MacMillan
- Nagel, I. (2010). Cultural participation between the ages of 14 and 24: Intergenerational transmission or cultural mobility? *European Sociological Review*, 26 (5), 541–556.
- Neeley, S. (2005). Influences in consumer socialization. *Young Consumers*, 6 (2), 63–69.
- Pahl, J. (1989). *Money and Marriage*. Lontoo: MacMillan.
- Palmer, A. A., Freeman, P. A. & Zabriskie, R. B. (2007). Family Deepening: A Qualitative Inquiry into the Experience of Families Who Participate in Service Expeditions. *Journal of Leisure Research*, 39 (3), 438–458.
- Parsons, T. (1952). *The Social System*. Lontoo: Tavistock Publications Limited.
- Parsons, T. (1955a). The American Family: Its Relations to Personality and o the Social Structure. Teoksessa Parsons, T. & Bales, R. F. (toim.) *Family, Socialization and Interaction Process*. (s. 3–35). Illinois: The Free Press.
- Parsons, T. (1955b). Family Structure and the Socialization of the Child. Teoksessa Parsons, T. & Bales, R. F. (toim.) *Family, Socialization and Interaction Process*. (s. 35–133). Illinois: The Free Press.
- Peterson, R. A. (1992). Understanding audience segmentation: From elite and mass to omnivore and univore. *Poetics*, 21, 243–282.
- Peterson, R. A. & Kern, R. M. (1996). Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61, 900–907.
- Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K. & Toikka, A. (2014). *Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.

- Raijas, A. & Varjonen, J. (2007). "Minä vastaan vaatteista, sinä autosta". *Muuttuuko kotitöiden jakaminen suomalaisissa lapsiperheissä?* *Janus*, 15 (3), 261–279.
- Raijas, A. & Wilska, T.-A. (2008). Kulutus päätökset perheissä: Kuka päättää mistäkin? Teoksessa Ahlqvist, K., Raijas, A., Perrels, A., Simpura, J. & Uusitalo, L. (toim.) *Kulutuksen pitkä kaari. Niukkuudesta yksilöllisiin valintoihin.* (s. 241–264). Helsinki: Gaudeamus.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices. *Journal of Social Theory*, 5 (2), 243–263.
- Schatzki, T. (2010). *Timespace and Human Activity*. Lanham: Lexington Books.
- Shove, E., Pantzar, M. & Watson, M. (2012). *The Dynamics of Social Practice. Everyday life and how it changes*. Lontoo: Sage.
- Shaw, S. & Dawson, D. (2001). Purposive leisure: Examining parental discourses on family activities. *Leisure Sciences*, 23 (4), 217–231.
- Smart, C. & Neal, B. (1999). *Family Fragments?* Cambridge: Polity Press.
- Torkkeli, K., Mäkelä, J. & Niva, M. (2018). Elements of practice in the analysis of autoethnographical cooking videos. *Journal of Consumer Culture*. Ennakkajulkaisu verkossa. DOI: 10.1177/1469540518764248
- Tönnies, F. (2001). *Community and Civil Society*. Käänt. Jose Harris & Margaret Hollis. Cambridge: Cambridge University Press. Alkuperäisjulkaisu 1887.
- Upright, C. B. (2004). Social capital and cultural participation: spousal influences on attendance at art events. *Poetics*, 32 (2), 129–143.
- Wallendorf, M. & Arnould, E. J. (1991). "We Gather Together": Consumption Rituals of Thanksgiving Day. *Journal of Consumer Research*, 18 (1), 13–31.
- van Hek, M. & Kraaykamp, G. (2015). How do parents affect cultural participation of their children? Testing hypotheses on the importance of parental example and active parental guidance. *Poetics* 52, 124–138.
- Warde, A. (2005). Consumption and Theories of Practice. *Journal of Consumer Culture*, 5 (2), 131–153.
- Willekens, M. & Lievens, J. (2016). Who participates and how much? Explaining non-attendance and the frequency of attending arts and heritage activities. *Poetics*, 56, 50–63.
- Zelditch, M. Jr. (1955). *Role Differentiation in the Nuclear Family: A comparative Study*. Teoksessa Parsons, T. & Bales, R. F. (toim.) *Family, Socialization and Interaction Process*. (s. 307–352). Illinois: The Free Press.
- Zelizer, V. A. (1997). *The Social Meaning of Money*. New Jersey: Princeton University Press.

Kirjoittajatiedot

MMM Jani Varpa valmisteleekin kuluttajaekonomian väitöskirjaa Helsingin yliopiston taloustieteen osastolla. jani.varpa@helsinki.fi.